

Åtgärdsprogram
för hotade arter

Fakta 2022:7

Länsstyrelsen
Stockholm

Publiceringsdatum

2022-03-21

ISBN:

978-91-7937-159-3

Kontakt:

Julia Stigenberg
Enheten för naturskötsel

Telefon:
010- 223 10 00

E-postadress:
stockholm@lansstyrelsen.se

En fetörtsblåvingefjäril sitter på toppen av ett gräslöksstrå. Foto: Mattias Lif.

Inventering av fetörtsblåvinge i delar av Stockholms skärgård 2021

Värmdö och Nynäshamn kommun

Fetörtsblåvinge (*Scoliantides orion*) inventerades i valda delar av Stockholms skärgård genom att ägg eftersöktes på värdväxten kärleksört (*Hylotelephium telephium*) i juni 2021. Under perioden 16–18 juni hittades totalt 1395 ägg på Mörtö, varav 1331 inom de delområden som följs upp. Årets resultat är det hittills högsta under de fyra åren man inventerat på Mörtö. Därtill hittades ägg på två ”nya öar”.

Inventeringen har genomförts av Mattias Lif på Naturföretaget, som även tagit fram denna rapport på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholm.

Bakgrund

Fetörtsblåvinge är en mycket ovanlig dagfjäril med speciella krav på livsmiljöer. Arten har minskat över tid och är klassad som starkt hotad (EN) enligt 2020 års rödlista och det finns ett nationellt åtgärdsprogram (ÅGP) för fetörtsblåvinge. I Stockholms län finns flera gamla lokaler för arten men flertalet av dessa har fallit bort på grund av habitatförändringar. Under 1990-talet och första årtiondet på 2000-talet gjordes få eller inga observationer av arten på kända lokaler och man beförde att fetörtsblåvinge kanske var utgången i länet. Sedan några år har arten dock konstaterats på Mörtö och 2019 hittades även ett (1) ägg på en tidigare känd lokal, Munkö. I år har det även rapporterats fynd av flygande fetörtsblåvinge på Munkö. Under 2020 hittades för första gången vuxna individer och ägg vid Läckar i Nynäshamns kommun. Även i år (2021) hittades ägg på den lokalen samt på de närliggande öarna Kroksär och Äspeskär. En flygande imago sågs på Landsort den 10 juli i år, lite sent datum men eftersök kommer göras. Under årets inventering har ägg räknats på Mörtö och Läckar men flera andra öar har även besökts för att undersöka artens utbredning i Stockholms skärgård.

Material och metoder

Datainsamling

Fältuppgifter registreras med hjälp av appen Field Maps for ArcGIS i surfplatta, med ortofoto som bakgrund. Polygoner, punkter och linjer ritas in i appen, och synkroniseras direkt in i ArcGIS. Registrerade data kan sedan tas ut från ArcGIS i olika format, till exempel som shapefiler.

Noggrannheten är cirka 5–10 m. Det koordinatsystemet som används är Sweref 99 TM. Länsstyrelsen i Stockholm förvaltar fynduppgifterna men alla fynd rapporteras även in på Artportalen. Även öar som besökts men där inga fynd gjorts noteras i Artportalen.

Inventering

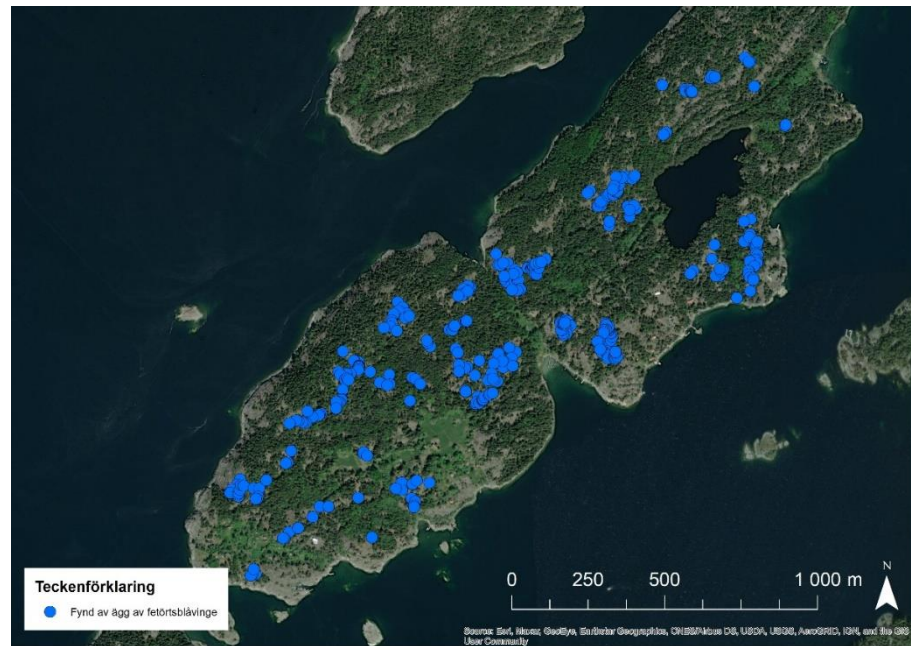
Ägg av fetörtsblåvinge eftersöktes på värdväxten kärleksört och koordinater togs för samtliga fynd. Samtliga 34 delområden på Mörtö där fynd gjorts under åren 2018–2020 inventerades mellan 16–18 juni 2021. Även Läckar inventerades i år liksom ifjol. Inventeringen genomfördes av Mattias Lif vid Naturföretaget och metodiken innebär att noggrant genomsöka alla delar av plantor av kärleksört efter ägg.

Resultat och diskussion

Mörtö

På kartan (Figur 1) syns de fyndplatser på Mörtö där ägg av fetörtsblåvinge noterades. Under inventeringen mellan, 16–18 juni, hittades 1395 ägg på 684 plantor kärleksört. Totalt genomsöktes cirka 2800 plantor kärleksört. Fördelningen av äggens placering på värdväxten var; 749 ägg på bladöversida, 300 ägg på bladundersida samt 346 ägg på stjälk. Vid denna tidpunkt flög enstaka imagos fortfarande (3 st) vilket tyder på att de flesta

äggen redan var lagda vid tidpunkten för inventeringen. Totalt noterades 30 kläckta ägg och nio larver. Sannolikt var fler ägg kläckta, då detta inte kollades specifikt och det ofta krävs en noggrann inspektion (helst med lupp) av ägget för att avgöra ifall det är kläckt eller ej.

Figur 1. Karta med fyndplatser för plantor av kärleksört med ägg av fetörtsblåvinge.

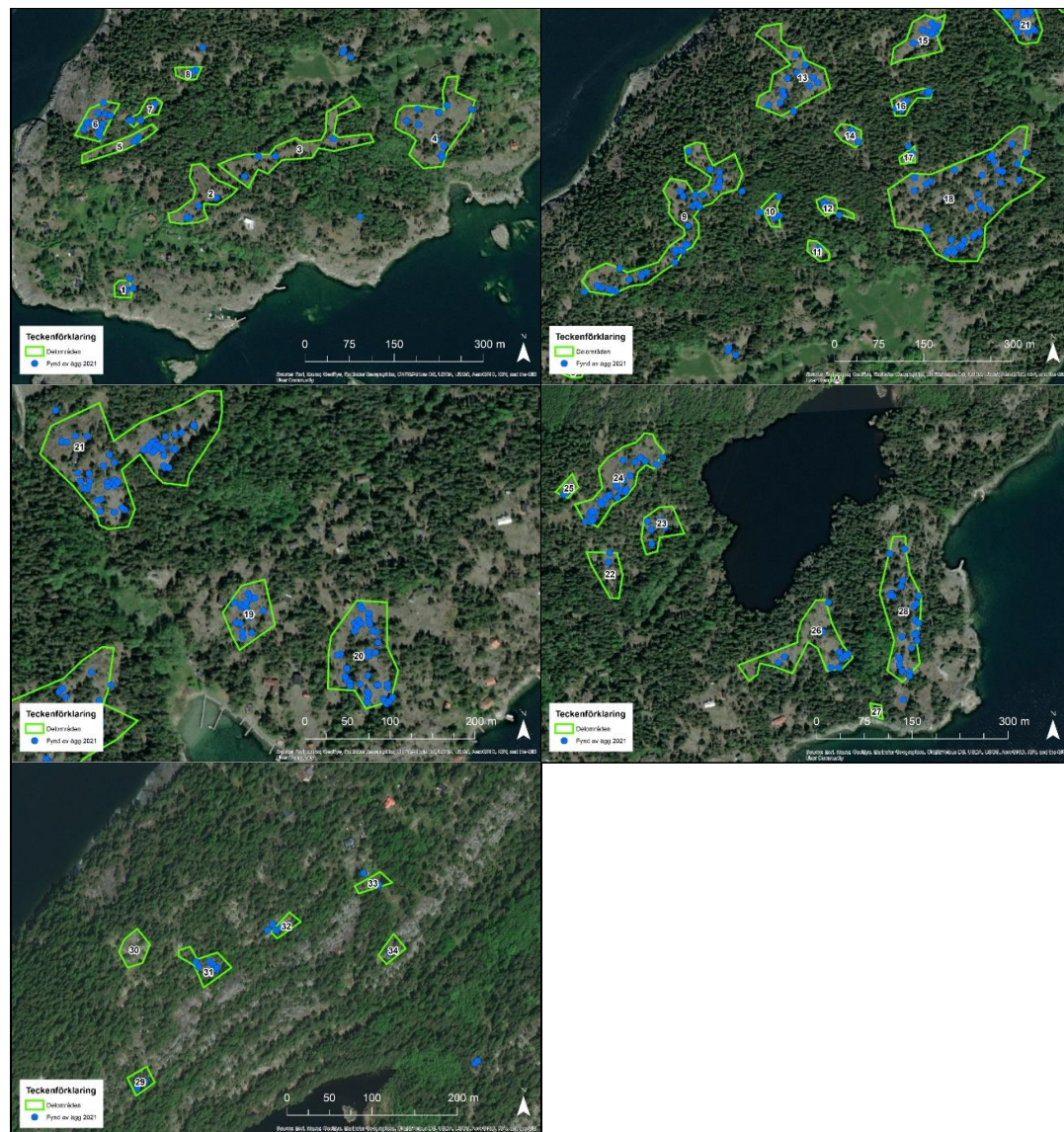
Resultaten visar på att fetörtsblåvingen är väl spridd över stora delar av Mörtö och att många ägg lades i år. Årets resultat är tydligt högre än fjolårets (764 ägg) och hittills har antalet funna ägg ökat för varje år. Ifjol inventerades det tidigare i juni (5–11/6) och fler imagos noterades då. Av den predationstudie som genomfördes av Alexandra Johansson på Mörtö ifjol (2020) framgår det att flest ägg i hennes studieområden hittades vid räkning 22–23/6 (hon räknade ägg på studieplantor vid fem tillfällen mellan 1 juni och 1 juli). Den studien visar på att en stor andel ägg försvinner under säsongen, vilket till viss del beror på bete av rådjur eller apollofjärilslarver men att merparten av äggen försvinner av okänd anledning (Johansson 2021).

Fördelning på delområden samt jämförelse mellan åren

Trettiofyra delområden (Figur 2) har avgränsats utifrån tidigare års fynd och dessa delområden har följts upp även i år. Tabell 1 visar hur de fyra årens fynd av ägg är fördelade på delområdena. Antalet fynd av ägg har ökat med åren men det går inte att dra några långtgående slutsatser av detta då den nedlagda tiden för eftersök av ägg var betydligt mindre åren 2018 och 2019. De två senaste åren är mer jämförbara vad gäller tidsinsats. Även mellan dessa år syns en tydlig ökning vad gäller antal ägg från 764 i fjol till 1 395 i år. Av de 1 395 ägg som hittades i år var 1 331 ägg på kärleksört inom de avgränsade delområdena medan 64 ägg noterades strax utanför avgränsningarna (se figur 2). Jämför man antalet noterade ägg inom delområdena har fynden från fjol till i år ökat i 25 delområden, minskat i åtta delområden och förblivit oförändrat i 1 delområde (Tabell 1).

Delområde	2018	2019	2020	2021
1	*	*	2	4
2	*	18	3	4
3	*	10	10	12
4	*	31	29	17
5	*	5	1	3
6	1	3	16	26
7	6	7	5	7
8	*	*	3	3
9	23	30	48	161
10	*	*	2	24
11	*	*	5	2
12	*	*	14	6
13	2	1	21	45
14	9	*	0	11
15	15	8	8	29
16	6	3	1	28
17	*	*	1	4
18	*	21	91	170
19	*	14	23	61
20	*	*	122	194
21	9	17	215	208
22	*	1	4	5
23	*	6	8	15
24	13	25	49	50
25	*	3	0	2
26	*	*	15	68
27	*	*	9	5
28	*	*	17	94
29	*	2	0	7
30	*	*	6	1
31	*	8	22	17
32	*	*	1	4
33	*	9	11	43
34	*	*	2	1
Summa	84	222	764	1331

Tabell 1. De fyra årens fynd av ägg per delområde. * - ej inventerat.

Figur 2. Delområden på Mörkö. Övre vänster: Delområde 1–8. Övre höger: Delområde 9–18. Mitten vänster: Delområde 19–21. Mitten höger: Delområde 22–28. Nedre vänster: Delområde 29–34

Läskär

Lokalen besökes den 22 juni 2021. På kartan (Figur 2) syns de fyndplatser där ägg av fetörtsblåvinge noterades. Totalt genomsöktes cirka 300 plantor av kärleksört varav endast 18 plantor hade ägg. Totalt 22 ägg konstaterades. Av de ägg som hittades var 16 stycken kläckta vid tidpunkten för besöket men endast fyra larver noterades. Äggens placering: Elva ägg på bladöversidor, sju ägg på bladundersidor samt fyra ägg på stjälkar. Inga imago noterades. Av de cirka 300 genomsökta plantorna var drygt 60 stycken helt eller delvis betade.

Förra året (2020) hittades totalt 55 ägg på 37 plantor med lite större geografisk spridning. Denna lokal skiljer sig väsentligt från till exempel lokalerna på Mörtö. På Mörtö är klipporna basiska och lokalerna ofta

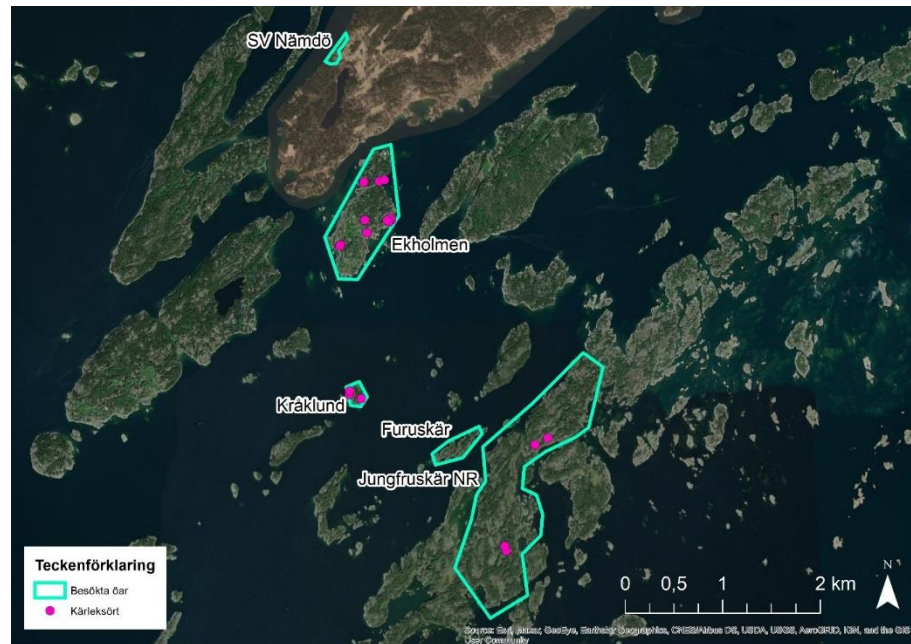
Figur 3. Karta med fyndplatser för plantor av kärleksört med ägg av fetörtsblåvinge vid Läckar.

vindskyddade av omgivande skog. Här vid Läckar är klipporna bildade av sura bergarter och fyndplatserna är mycket mer öppna och vindexponerade.

Eftersök av fetörtsblåvinge på öar i närheten av Mörtö

Under 14–15 juni besöktes nedanstående öar för eftersök av fetörtsblåvinge (Figur 3). Dock noterades varken ägg eller imagos på dessa lokaler.

1. SV Nämndö: Basiska klippor utmed stranden nära Västerby på Nämndö. Fin flora, likande den på Mörtös basiska klippor. Några tiotal kärleksörtsfynd, inga ägg av fetörtsblåvinge.
2. Ekholmen: Delar av ön är svårinventerad då det finns många fritidshus med tomter. Kärleksört hittades på flera platser; södra delen av Getholmen (i norr) cirka 50 plantor vid sydvända hållar, skuggat, östra delen cirka 30 plantor på sydostvända klippställar, relativt öppet, centralt cirka 15 plantor och i sydväst 12 plantor, inga ägg av fetörtsblåvinge.
3. Kråklund: liten ö med östra delen trädbevuxen och mer eller mindre exponerade klippställar i syd/väst/norr. Drygt 50-tal kärleksörtsplantor i västra delen (väst-sydvästvända klippor). En larv av apollofjäril noterad ätande på kärleksört. Även ett tiotal kärleksörter i östra delen i skuggigt läge, men inga ägg av fetörtsblåvinge.
4. Furuskär: Klippig ö med luckig tallskog av varierande täthet. Ingen kärleksört noterad och inga ägg av fetörtsblåvinge.
5. Jungfruskär naturreservat. Delar av Jungfruskär och Ängskär genomsöktes. Rikligt med hållmarker men väldigt lite kärleksört. På Jungfruskär endast enstaka plantor vid mindre hållar på tomt kring husen. På Ängskär cirka 70-tal plantor vid sydvända hållar nära hus på södra delen av ön.

Figur 4. Platser i närheten av Mörtö som besöktes för eftersök av fetörtsblåvinge.

Källor

Elmquist, H. 2011. Åtgärdsprogram för fetörtsblåvinge 2011–2015 (*Scolitantides orion*). Rapport 6424. Naturvårdsverket

Johansson, A. 2021. Direct and indirect effects of roe deer (*Capreolus capreolus*) herbivory on an island population of Chequered blue butterfly (*Scolitantides orion*). Degree project in biology, Master of Science. Uppsala University

Lif, M. 2020. Inventering av fetörtsblåvinge *Scolitantides orion* på Mörtö 2020. Fakta 2021:6. Länsstyrelsen Stockholm

SLU Artdatabanken 2021. Artfakta. Fetörtsblåvinge - Naturvård från SLU Artdatabanken (www.artfakta.se) (2021-12-16)

SLU Artdatabanken 2021. Artportalen. Fetörtsblåvinge (Prickkarta – www.Artportalen.se) (2021-12-16)

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala